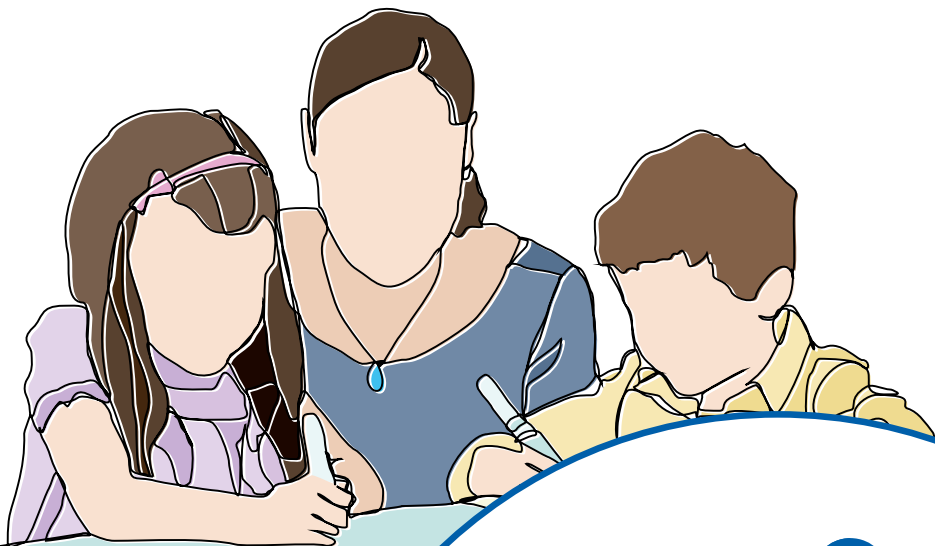

Szabó Katalin

FELKÉSZÜLÉS AZ ISKOLÁRA

ÖTLETTÁR AZ 5-6 ÉVES GYERMEKEK SZÜLEI SZÁMÁRA

SZÉCHENYI 2020

EFOP-3.1.6-16-2017-00026

„HINNED KELL, HOGY A VILÁG TEVELED IS ÉKES”
A KIEMELT FIGYELMET IGÉNYLŐ GYERMEKEK
ÉS TANULÓK MINŐSÉGI ELLÁTÁSA
A SZOLNOKI TANKERÜLETI KÖZPONTBAN

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Készült az
EFOP-3.1.6-16-2017-00026 „Hinned kell, hogy a világ Teveled is ékes”
kiemelt figyelmet igénylő gyermekek és tanulók minőségi ellátása
a Szolnoki Tankerületi Központban
projekt keretében.

Projektvezető:
dr. Torda Ágnes

Szakmai vezető:
Szabó Győzőné

Szerző:
Szabó Katalin
szakvizsgázott gyógypedagógus, tanulásban akadályozottak szakos gyógypedagógiai tanár, logopédia szakirány

Lektor:
dr. Mező Katalin PhD.
gyógypedagógus

Grafika:
Szabó Szilvia és Szabó Katalin

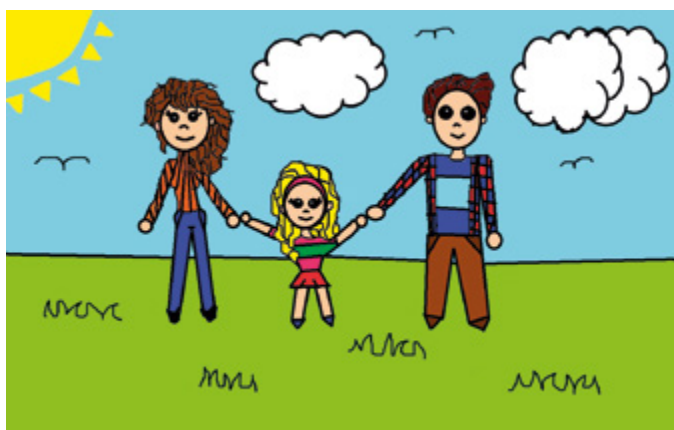
ISBN: 978-615-81407-9-9

Kiadó: Szolnoki Tankerületi Központ
Felelős kiadó: Szutorisz-Szügyi Csongor tankerületi igazgató

Nyomdai előkészítés: Flaccus Kiadó Kft.
Nyomdai és kötetészeti munkálatok: Fotogruppe Kiadó Kft., Szolnok, 2020
Felelős vezető: Kardos Tamás, ügyvezető

Tartalom

Bevezetés	5
A beiskolázás legfontosabb törvényi tudnivalói	6
Az iskolaérettség	7
Képességek megfigyelése, fejlesztése	9
Szociális érettség	9
Mozgásfejllettség	12
Beszéd- és nyelvi fejlettség	19
Kognitív fejlettség	28
Számolási fejlettség	41
Zárszó	45
Felhasznált irodalom	47

Bevezetés

Az iskolakezdés minden család életében egy új mérföldkő. A gyermekek nagy lelkesedéssel várják az életükben beköszönő nagy változást, de a szülők számára is izgalmas pillanatot jelent. Sok kérdés foglalkoztatja ilyenkor a kedves szülőket. Vajon megállja-e a helyét a gyermekem, sikeres lesz-e a beilleszkedése az iskolában?

Ebben a füzetben játékos ötletek, feladatok, ismeretek, helyzetek segítségével útmutatást szeretnék adni a szülőknek arról, hogy mire figyeljenek a gyermekük fejlettségével, érettségével kapcsolatban, valamint hogyan segíthetik az iskolakezdéshez szükséges képességek fejlesztését.

Fontos, hogy ne kötelező leckeként tekintsenek a felsorakoztatott feladatokra, hanem olyan tevékenységekként éljék meg gyermekükkel, mellyel szorosabbá fűzhetik szülő-gyermek kapcsolatukat. Az iskolára való felkészítésben a szülők szerepe kulcsfontosságú, hiszen sokat tehetnek azért, hogy gyermekük boldogan lépjen át az óvodáskorból az iskoláskorba.

A kiadványnak nem célja, hogy helyettesítse az óvodában, illetve a pedagógiai szakszolgálatnál biztosított iskolára előkészítő foglalkozásokat, hiszen az ott dolgozó pedagógusok sokat tesznek a gyermekek személyiségének és képességeinek kibontakoztatása, fejlesztése érdekében. Mindezek mellett nem nélkülözhető a szülői gondoskodás, az otthon szeretetteljes légköre, hiszen a gyermek személyiségének harmonikus fejlődését ez biztosítja. Ennek megléte jelentős mértékben megkönnyíti a gyermekek iskolára való felkészülését, illetve a sikeres iskolai teljesítmények megindulását. Fontos, hogy az otthoni nevelés türelmes, szerető légkört nyújtson, valamint kialakított, megfelelő napirend, helyes táplálkozás, sok mozgási lehetőség, illetve változatos, játékos tevékenységek biztosításával megteremtse a sikeres iskolakezdés feltételeit. Mai felgyorsult világunkban a feladatok sokasága között sajnos egyre kevesebb időnk van, ezért előfordul, hogy türelmetlenebbé, ingerültebbé válunk, kevesebb időt szánunk a gyermek-szülő meghitt, bensőséges érzelmi kapcsolatára, pedig a sok idegeskedés, veszekedés gátló tényezője lehet a megfelelő iskolakezdést biztosító feltételek kialakulásának.

Fontos odafigyelni gyermekeinkre, hogy alaposan megismerjük őket, hiszen csak így tudunk megfelelő támogatást, illetve segítséget nyújtani számukra a felmerülő nehézségek kezelésében nemcsak az iskolakezdésben, hanem az élet valamennyi megpróbáltatása során is.

A beiskolázás legfontosabb törvényi tudnivalói

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény (Nkt.) 45.§ (1) bekezdése alapján „minden gyermek köteles az intézményes nevelés-oktatásban részt venni, tankötelezettségét teljesíteni.”

A törvény 45.§ (2) bekezdése szerint a gyermek abban az évben válik tankötelessé, amelyik év augusztus 31-ig a hatodik életévét betölti. A tanév első tanítási napjától kezdődik el a tankötelezettség teljesítése.

Abban az esetben, ha felmerül a gyermek iskolaéretlenségének gyanúja, akkor a szülő vagy gyám kérelmet nyújthat be az iskolakezdés évében január 15-ig a felmentést engedélyező szervhez (Oktatási Hivatalhoz). A továbbiakban az Oktatási Hivatal dönt arról, hogy a gyermek további egy nevelési évig maradhat-e óvodában, vagy el kell kezdenie az iskolát.

A szülő az Oktatási Hivatal honlapján (www.oktatas.hu) tájékozódhat az eljárás feltételeiről, illetve részleteiről.

Az iskolaérettség

Egy gyermek akkor válik iskolaéretté, amikor fizikailag, érzelmileg, értelmileg, szociálisan is alkalmas az iskolai életre.

Az iskolakezdés fontos eseménye a család életének, hiszen gyermekük az óvodáskorból iskoláskorba lép. A gyermek fejlődésében változások történnek: testsúlyuk, magasságuk növekszik, csontrendszerük, izomrendszerük, keringési rendszerük eléri az életkornak megfelelő fejlettséget, a kisgyermekes szomatikus állapotot felváltja az iskolás testforma, a testarányok harmonikusabbá válnak. A gyermek idegrendszerének fejlődése, érésének folyamata lehetővé teszi, hogy a gyermek egyre jobban tudja figyelmét összpontosítani egy-egy cselekvésre, feladatra, uralkodjon az érzelmein, egyre jobban koordinálja, illetve szabályozza mozgásait (Szabó, 1985). Az iskolaérettség biológiai feltételei közé tartoznak az ép érzékszervek. Ép hallás, ép látás, ép mozgásszervek, ép beszédszervek, melyek nélkül az iskolai ismeretszerzések, tanulmányok nagymértékben megnehezülnek. A gyermek, pszichés érési folyamatának köszönhetően, egyre nagyobb érdeklődéssel, kíváncsisággal fordul az iskola felé. Egyre jobban unatkozik az óvodában, a tudás utáni vágy növekszik, megpróbál előre felismerni egyes betűket, társaival iskolásat játszik, faggatja szüleit, váromozással tekint az iskolára (Forgács, 2005). A gyermek szociális érettségét otthoni neveltetése is meghatározza, hatással lesz arra, hogy a gyermek érzelmileg milyen kiegyensúlyozott, milyen a kitartása, akarata, önuralma, önállósága, alkalmazkodó képessége. Egy osztályban a nevelő-oktató munka akkor eredményesebb, ha nem kell egyesével a gyermekeket fegyelmezni, illetve figyelmeztetni arra, hogy mi az elvégzendő feladatuk (Szabó, 1985). Az iskolaérettséget meghatározó tényezők közé tartozik a részképességek fejlettsége is, a gyermek életkorának megfelelő szintjén kell működniük ahhoz, hogy az iskolában az írás, olvasás, számolás elsajátítása zökkenőmentes legyen. A részképességek alapvető képességek, melyek megalapozzák a differenciáltabb, magasabb szinten működő pszichés funkciókat, készségeket, képességeket, mint pl. a beszédet, gondolkodást, írást, olvasást, számolást. Ha szeretnénk megépíteni álmaink házát, különös gondot kell fordítanunk a megfelelő alapok lerakására. A gyermekeknek is megfelelő alapokkal kell rendelkezniük ahhoz, hogy az iskolában kudarcok nélkül tudjanak érvényesülni.

Fontos tudnunk, hogy az érési folyamatokat nem lehet siettetni, ezek maguktól fejlődnek, viszont a megfelelő körülmények biztosításával támogathatjuk, segíthetjük, pozitív mederbe terelhetjük azokat. Ne büntessük a gyermeket, ne kérjük rajta számon, ha nem sikerül neki valami, mert ezzel szorongóvá, bizonytalanná tehetjük őt és akadályozzuk a megfelelő fejlődésben. Legyünk hozzá türelmesek, bátorítsuk és biztassuk, azoknál a feladatoknál, amiket már egyedül is képes megoldani hagyjuk önállóan is munkálkodni, ne oldjuk meg helyette. Képességeihez illő feladatokat, játékokat biztosítsunk számára, ne terheljük túl, ne fárasztuk le, ne javígtassuk, mert könnyen elvehetjük a kedvét és lelkesedését, hagyjuk, hogy tevékenysége örömteli legyen és örüljünk vele együtt. Lehet hibázni, hiszen a mondás is úgy tartja *„tévedni emberi dolog”*. A tévedésekből sokat tanulhatnak nemcsak a gyerekek, hanem a felnőttek is. Fontos, hogy türelmesek és megértőek legyünk és olyannak fogadjuk el gyermekünket, amilyen. Éreztessük vele, hogy úgy szeretjük, ahogy van, és hogy mellette állunk. Nem kell túlságosan féltetni és aggodalmaskodni, csak akkor támogassuk, amikor szükséges, hagyjuk önállóan is próbálkozni – a képességeinek megfelelő feladatoknál –, hiszen így tanulhatja meg az akadályok leküzdését, *„az életre így tud felkészülni”*.

Nem szerencsés, ha a gyermek éretlenül kezdi el az iskolát, mert annak számos negatív következménye lehet, mint pl. tanulási, magatartási nehézség, illetve zavar. Ha a szülő bizonytalan a gyermek iskolaérettségével kapcsolatban az óvodapedagógusok véleményén túl forduljon bizalommal a pedagógiai szakszolgálat munkatársaihoz tanácsért. Részképességbeli hiányosságok esetén fejlesztőpedagógushoz, illetve gyógypedagógushoz, magatartási problémák esetén pszichológushoz, beszédhiba esetén logopédushoz.

Képességek megfigyelése, fejlesztése

Szociális érettség

A gyermek szociális érettségét életkorának megfelelő szinten működő magatartása, alkalmazkodása, együttműködése, szabálytudata, akarata, önuralma, feladattudata, feladattartása, kapcsolatfelvétele, társas készségei, önállósága, önkiszolgálása, konfliktusok kezelésének képessége határozza meg és teszi lehetővé az iskolába történő sikeres beilleszkedést.

A gyermek szocializációja először a szűk családi környezetben alakul és fejlődik, valamint a nevelés folyamán igazodik a szülők értékrendjéhez, viselkedéséhez, példájához, ezért a közösségi óvodai nevelésen túl a szülők szerepe kulcsfontosságú, hiszen sok függ attól, hogy az otthoni környezetben kialakultak-e már saját gyermekük szociális érettségének bizonyos feltételei. Az óvodás gyermeknek szüksége van a szülők által kialakított megfelelő életritmusra, a következetesen megtervezett, rendszer szerint működő napirendre, mellyel gyermekük élettani szükségleteit (táplálkozást, alvást, mozgást, szabad levegőt, pihenést) tudják kielégíteni. Az óvodás életkori sajátosságait figyelembe vevő napirend kialakításával időben hozzászokik a gyermek ahhoz, hogy mindennek megvan a maga helye és ideje, így személyiségének károsodása nélkül tud alkalmazkodni iskoláskorban az iskolai élet rendszerességéhez az eredményes tanulás érdekében (Szabó, 1985).

Mire figyeljünk?

- Adott-e az érzelmi biztonságot adó, nyugodt, szerető, gondoskodó, kiegyensúlyozott családi légkör, melyben a gyermek életkorának megfelelően tudja érzelmeit irányítani, megerősödött-e kudarcűrő képessége?
- Képes-e figyelembe venni a szülők elvárásait, esetleg gyerektársai szempontjait? Tud-e alkalmazkodni ezekhez a helyzetekhez? Türelmesen kivárja a sorát? Megosztja-e játékait, ennivalóját, innivalóját társaival? Gyakran kerül konfliktushelyzetbe? Hogyan kezeli? Fellépése agresszív, vagy inkább segítséget kér?
- Követi-e a környezet szabályait, illetve az előírt játékszabályokat? Képes-e együttműködni másokkal? Szívesen játszik-e felnőttel, vagy gye-

rekkel? Hogyan viszonyul hozzájuk? Milyen a magatartása a szülőkkel, testvérekkel, felnőttekkel, gyerekekkel szemben? Visszahúzó, hallgató, félénk, szorongó, elutasító, esetleg nyitott, érdeklődő, együttműködő, vagy szertelen, felelőtlen, dühöngő, agresszív?

- Milyen az önállósága, képes-e önkiszolgálásra, képességeihez illő feladatok önálló végrehajtására, vagy inkább azt szereti, ha irányítják, kiszolgálják?
- Milyen a feladatvállalása? Érdeklődik-e a feladatok iránt, vagy közömbös, esetleg nem is vállalja a feladatot? Szembe tud-e nézni azzal, ha valami nem sikerül rögtön, próbálkozik-e újra a feladattal, vagy inkább feladja? Többször kell biztatni, rávezetni a megoldásokra? Elismeri-e ha téved, javítja-e hibáit? Elfogadja-e a segítséget, a tanácsokat?
- Milyen a feladattartása? Mennyire kitartó a feladatok megoldásában? Tud-e elmélyülten játszani?
- Milyen a kapcsolatfelvétele? Kezdeményez-e kommunikációt, vagy esetleg meg sem szólal? Tudja-e a saját illetve a családtagjai nevét? Tudja-e hol lakik, illetve hány éves?

Hogyan fejleszthető?

Néhány jó tanács:

- Fontos, hogy a szabályok a család minden tagjára érvényesek legyenek, ne kivételezzünk!
- A szülők indokolják, beszéljék meg a gyermekkel az aktuális viselkedési szabályokat, vagy játékszabályokat, ne rideg szigorral, hanem szerető türelemmel, következetességgel és hitelességgel.
- A szülők gyermeknevelését a szülők közötti egyetértés jellemezze. Ne forduljon elő pl. az, hogy apa ezt a viselkedést megengedi, anya pedig nem engedi, vagy fordítva, mert ezzel a gyermeket csak összezavarják. Legyenek következetesen együttműködők a gyermek nevelésében. Tiszteljék egymást a szülők is, ne vegyék el egymás tekintélyét a gyermek előtt.
- A szülő igyekezzen otthon szeretetteljes, nyugodt, biztonságot adó, kiegyensúlyozott légkört teremteni a gyermek számára, hiszen ettől válik a gyermek érzelmi világa harmonikussá, kiegyensúlyozottá. Személyisége is így fejlődik a megfelelő irányba.

- Amikor csak tehetik, játszanak együtt gyermekükkel. Ebben a korban a gyermek fő tevékenységi formája a játék. Sok mindent tanulnak, és rengeteg tapasztalatot gyűjthetnek a közös játékok során nemcsak a gyermek, hanem a szülők is, lehetőségük nyílik gyermekük alaposabb megismerésére, illetve önmagukat és egymást is jobban megismerhetik a szülők. A gyermek könnyebben megtanulhatja a társas viszonyulásokat, a szabályok megfelelő követését, az együttműködést, az alkalmazkodást, a kudarcok elviselését, az empátiát, a türelmet, a kitartást.
- A szülők a gyermekükkel alkothatnak közösen játéksarkot a szobában, ahol a gyermek játécai sorakoznak. Ez ne legyen túlszűfolt. A játék után szoktassák gyermeküket a rend szeretetére. Először közösen pakolják el a játékokat, kísérik beszéddel a mozdulatokat: „Gyere, pakoljuk el a játékokat! Elrakjuk a mozdonyt, a labdát, a babát, a macit, pihenjenek ők is!” Fokozatosan szoktassuk a gyermeket önállóságra! Nemcsak a rendrakásnál, hanem az önálló öltözködésben és az önkiszolgálásban is biztassuk.

Kihez forduljon a szülő?

Nehézségek, problémák esetén forduljon bizalommal a pedagógiai szakszolgálat pszichológusához, ha a szülő úgy tapasztalja, hogy gyermeke:

- önállótlan a tevékenységekben,
- magatartásával problémák vannak,
- nem fogad szót a szülőnek,
- nem követi a szabályokat,
- túlságosan agresszív,
- nagyon szorongó,
- rendkívül mozgékony.
- A gyermek érdeklődése nehezen kelthető fel.
- A gyermek figyelme nagyon szórt, könnyen terelődik.
- A gyermeknek nincs önbizalma.
- Probléma van a gyermek alvásával, étkezésével, szobatisztaságával.
- A gyermekkel kapcsolatos nevelési tanácsok ügyében.

Mozgásfejllettség

A mozgás létfontosságú az emberi szervezet számára, különös tekintettel egy fejlődésben lévő gyermeki szervezet tekintetében. Biológiai ismereteinkből fontos kiemelni, hogy élettanilag a mozgásnak köszönhető a keringési rendszer aktivizálása, hiszen az izommunka eredménye a bőségebb véráram, mely a tápanyagok és oxigén szállításáért felelős. Ha az oxigénellátás, illetve tápanyagellátás fokozódik az ember testében, az jótékony hatással bír szerveink, idegrendszerünk működésére, így a produktívabb agyi tevékenységeknek köszönhetően a gyermekek pszichés funkciói is jobban fejlődnek (Szabó, 1985).

A napi rendszeres mozgás elengedhetetlen egy gyermek megfelelő fizikai, pszichikai, szociális és intellektuális fejlődéséhez, hiszen a motoros képességek visszatartása döntően befolyásolja a gyermek szervi működését, érzelmi, hangulati állapotát, illetve szellemi teljesítményét, fejlődését. „Tehát mozgás segítségével hatunk az idegrendszer érése.” (Pinténné, 2006,15)

A gyermek idegrendszeri fejlettségét mutatja a koordinációs képesség, mely az izomműködések összerendezettségét jelenti, amit az agy szabályoz. Pinténné (2006) szerint a koordinációs képességekhez soroljuk a testkoordinációt (összehangolt mozgást), az egyensúlyt, illetve az ügyességet (mozgáskoordináció alkalmazkodását, ezen belül a kéz- és ujjkoordinációt). A megfelelő mozgásfejlődéssel a testi, értelmi, érzelmi, szociális fejlődés is biztosított. A céltudatos fejlesztő mozgással rész-képességeket is fejleszthetünk, mint például a testsémát, a térészlelést, az egyensúly-érzékelést, a kognitív folyamatokat stb.

A nagymozgások mellett a finommozgásnak is nagy a jelentősége, hiszen az írás tanulásához elengedhetetlen a megfelelő fejlettségű grafo-motoros készség. Fontos a gyermekek kézügyessége. A szem-kéz koordináció (szem-kéz együttes használata) határozza meg, hogy a gyermek hogyan ír majd az iskolában a vonalközben. Kuhn (2008) szerint a szem-kéz koordinációnál a szem letapogatja a formát, majd a kéz motorosan leképezi, kivitelezzi azt. Előfordulhat a gyermekeknél, hogy nincs kialakulva a rajzolósi tevékenységnél az, hogy jobb vagy balkezes, ilyenkor mondjuk, hogy a gyermek váltott kézzel rajzol, tehát még nem alakult ki a domináns kéz használata. Ilyen esetben bátran forduljon a pedagógiai szakszolgálat gyógypedagógus szakemberéhez.

Tilos a balkezes gyermeket átszoktatni jobbkezesre!

Mire figyeljünk?

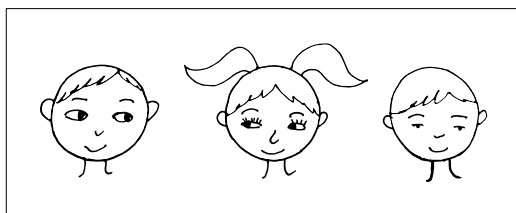
- A gyermek szomatikus fejlettsége milyen? Milyen az alkata, testarányai, izomtónusa? Tud-e grimaszokat vágni, hogyan működik az arcizmikája? Tud-e mozgásirányokat változtatni előre-hátra, fel-le?
- Nagymozgása harmonikus, összerendezett-e? Helyzet- és helyváltoztató mozgásai milyenek? Pl. Milyen a járása? Tud-e egyenes vonalon tyúklépésben végig menni, illetve páros lábbal végig szökdelni? Tud-e lépcsőn közlekedni? Tud-e fél lábon állni? Tud-e fél lábon ugrálni?
- Labdával tud-e játszani? Tud-e labdát eldobni, illetve elkapni?
- Ismeri-e a saját testének részeit? A testrészeit meg tudja-e nevezni és mutatni? Felismeri-e a jobb-bal irányokat a saját testén, ennek alapján tud-e egyszerű mozgásokat végrehajtani a végtagjaival? Tud-e a térben tájékozódni, tehát ismeri-e a téri irányokat: jobbra-balra, előre-hátra, alatta-fölötte, előtte-mögötte stb.?
- Tud-e ceruzával rajzolni, illetve szívesen rajzol-e? Szeret-e színezní? Emberrajzai felismerhetőek-e? Tud-e egyszerű formákat másolni? (Pl. kört, négyzetet, háromszöget.)

Hogyan fejleszthető?

- Játsszóterei játékok: hinta, csúszda, homokozó, mászóka, mérleghinta stb.
- Kerékpározás, rollerezés stb.
- Fogójáték, bújócska, labdajátékok, téli játékok (pl. hóemberépítés, szánkózás) stb.
- Testséma ismerete:
 - Álló tükör előtt közösen megmutatjuk a testrészeket, ha nem megy önállóan a gyermeknek, akkor a szülő megmutathatja a gyermeknek a testrészeket (pl. az arc részeit: szem, homlok, szemöldök, orr, száj, áll; a különböző testrészeket: fej, nyak, fül, váll, kar, könyök, csukló, kéz, ujjak, hát stb.) Majd a gyermek a szülő által megnevezett testrészeket mutatja meg saját magán.
 - A testrészek tanulásához verseket és mondókákat is találhatunk. Pl. Főfai Attiláné által szerkesztett két kötetében. *(Főfai Attiláné:*

Ez elment vadászni... népi mondókák népdalok népmesék 0-4 éves gyerekeknek. A másik könyv, Főfai Attiláné: Erre kakas, erre tyúk népi mondókák népi dalos játékok népmesék 4-8 éves gyerekeknek, Püedlo Kiadó, Debrecen)

– Testséma ismerete síkban:

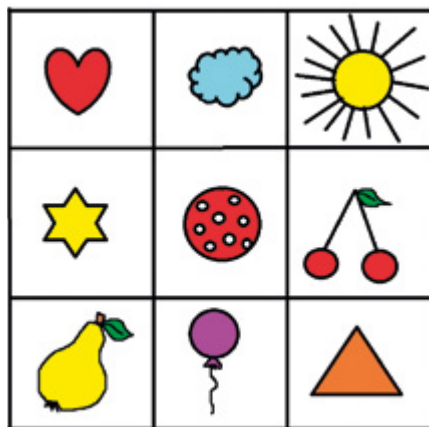
1. ábra

Pl. közösen rajzolhatunk a gyermekkel emberrajzokat csomagolópapírra, táblára, rajzlapra. A szülő elkezd a rajzot, a gyermek pedig befejezheti. Közös alkotások, vagy egyéni művek is készülhetnek.

Korongokat rajzolhatunk körbe írólapra az ember fejének illusztrálására, és pótolhatjuk a hiányzó fej- és arcrészeket (1. ábra).

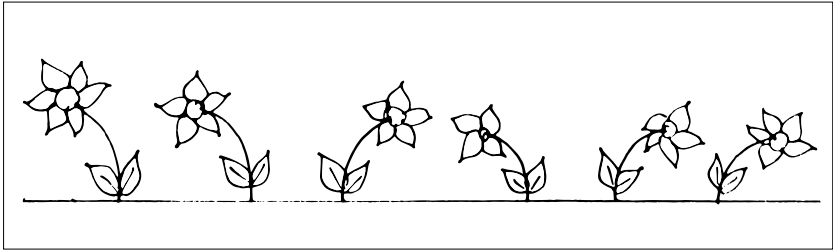
- Jobb-bal differenciálása saját testen:
Utasítás: *Emeld fel a jobb kezed! Mutasd meg a bal lábad! Jobb kezeddal fogd meg a jobb füled! Érintsd meg a bal térded! stb.*
- Téri irányok ismerete:
Játékok pakolása (Pl.: Utasítás: *Tedd a babát a polcra! Tedd az autót a baba mellé! Tedd a kockát a baba és az autó közé! Tedd a könyvet a kocka alá! stb.*)
- Síkban tájékozódás:

– Utasítás: *Mondd el sorban a képek nevét! Találd ki, mire gondolsz? Pl.: A csillag fölött van. Mi az? A nap alatt van. A felhő és a lufi között van. A körte mellett van jobbra. stb. Sorold fel az első sor képeit! Sorold fel az utolsó oszlop képeit! Ezeket a rajzokat a szülők is elkészíthetik gyermekükkel együtt az írólapra, a vonalzóval megrajzolt négyzetrácsokba.*

2. ábra

- Utasítás: *Színezd ki a jobbra hajló virágokat kékre, a balra hajlókat pirosra!*

3. ábra

- Mozgáskoordinációt fejlesztő gyakorlatok:
 - Karkörzés először lassan, majd gyorsan.
 - Járás közben karkörzés.
 - Terpeszállásban, karok oldalsó tartásban billegünk jobbra-balra, mint a mérleg.
A nagymozgásokat mondókával is kísérhetjük.
- Finommotorikát fejlesztő gyakorlatok, játékok:
 - Mondókával kísért ujjakkal végzett mozdulatok. Pl. „*Ez elment vadászni...*”
 - Játék csipesszel:
 - Pom-pom játékot csipesszel kell felszedni az asztalról és tálba gyűjteni.
 - Papír tépkedése, ollóval papírvágás.
 - Pötyi játékok.
 - Nyomdázás: Kész nyomdákkal. Formára vágott szivaccsal.
 - Gyurmázás: Alkossanak a gyermekkel közös műalkotásokat.
 - Termések szétválogatása: Pl.: bab, kukorica ömlesztve van az asztalon: Utasítás: *Válogasd ki a babszemeket! Tedd a tálba!*
 - Nyaklánc és karkötő készítése gyöngyökből, festett nyers tésztából.

- Szem-kéz koordináció fejlesztése:

- Célbadobós játék: Készítsenek közösen a gyermekkel saját célbadobós játékot.

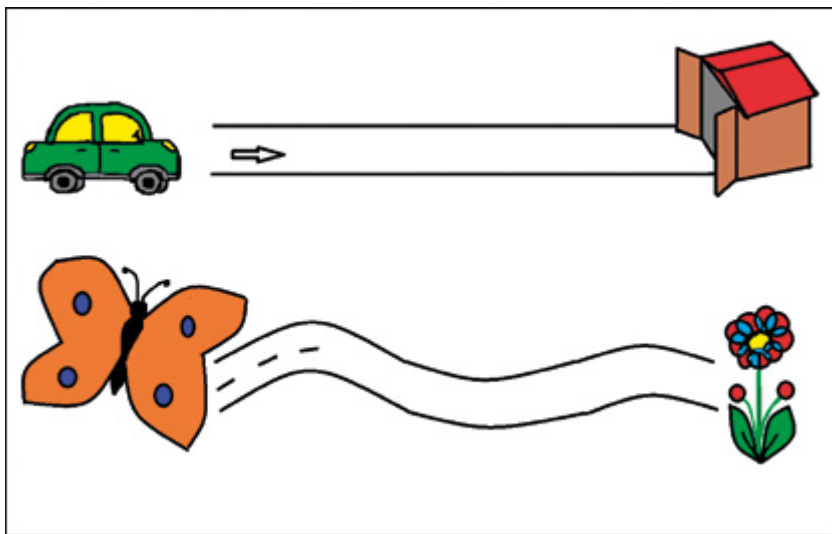
Pl.: Angry birds mesefigurákkal.

A játék elkészítése: Üres palackok gyűjtése kb. 10 darab. Írólapra rajzokat lehet készíteni az Angry birds mesefigurák alapján. A gyermek kiszínezi az elkészített, vagy fénymásolt rajzokat. Az üres palackok oldalára tekerjük a lapot és cellux-szal a lap széleit megragasztjuk. Így a bábuk könnyen elkészíthetők. A dobólabdákat lufiból és vattából készítjük el. A lufi száját levágjuk ollóval, a megmaradt részt megtömjük vattával. Egy másik lufi száját szintén levágjuk és a megmaradt részét a megtömött lufira húzzuk, így nem fog kilátszani a vatta. Bármilyen színből készíthető a gyermek kívánsága szerint.

Az elkészített lufilabdákat más célbadobós játéknál is lehet használni. Pl.: tegyenek tálat különböző távolságokra egymástól. Ragasszanak az oldalukra számokat, melyek az elért pontokat jelölik, és kezdődhet a célbadobó verseny.

- Szem-kéz koordináció fejlesztése síkban:

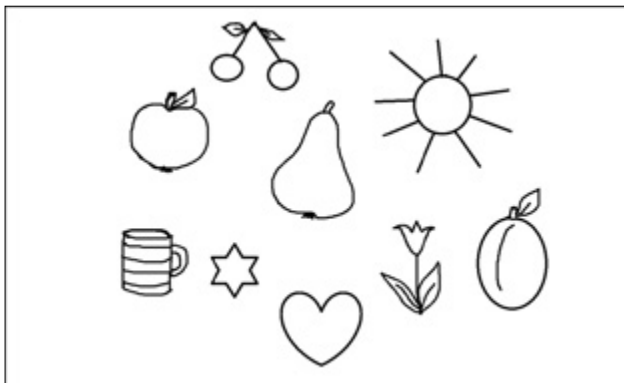
Utasítás: *Vezesd végig az autó útvonalán az ujjadat a garázsig! Rajzold meg ceruzával! Kövesd a lepke útját a viráig! Rajzold meg!*

4. ábra

Számítógépes technikával (Paint) otthon is készíthetünk együtt a gyermekkel színes feladatlapot. A nehezebb részeket a szülő készíti el, a színezést a gyermek is önállóan végezheti a szülő felügyeletével a számítógép előtt. A közös alkotás mindig nagy élmény a család életében. A gyermek motiváltabban oldja meg az így létrehozott, kinyomtatott feladatot.

- Grafomotorika fejlesztése:
 - Rajzolás járdára: Ha kertes házban laknak, otthon az udvaron lévő járdára lehet krétával rajzokat készíteni.
 - Rajzolás homokba: A játszótéren, vagy ha otthon van homokozó lehet rajzokat készíteni a homokba.
 - Rajzolás lisztbe: Az asztalra lehet lisztet szórni, majd rajzokat készíteni bele.
 - Nagyobb csomagolópapírra lehet rajzokat készíteni zsírkrétával, vagy ecsettel festeni rá.
 - Táblára is készíthetünk krétarajzokat. A táblák beszerezhetők játékboltokban.
 - Grafomotorika fejlesztése síkban:
 - Különböző mesefigurás kifestők megvásárolhatók az üzletekben, amiket otthon színezhetünk színes ceruzával, festékkel, akár zsírkrétával is. Magunk is rajzolhatunk képeket gyermekünkkel, amiket közösen színezünk, vagy festünk ki.
 - Rajzolhatunk feladatlapot gyermekünk számára, aminek nemcsak a színezés a megoldása, hanem főfogalom alárendelés is. Utasítás: *Színezd ki a gyümölcsöket!*

5. ábra

Kihez forduljon a szülő?

Nehézségek, problémák esetén forduljon bizalommal a pedagógiai szakszolgálat gyógypedagógusához, fejlesztőpedagógusához, ha a szülő úgy tapasztalja, hogy gyermeke:

- mozgásfejllettsége nem igazodik az adott életkorban elvárható sinthez,
- testrészeit nem tudja megmutatni,
- nehezen tájékozódik térben,
- a jobb-bal irányokat téveszti,
- számára nehézséget okoz a rajzolásí tevékenység,
- emberrajzai felismerhetetlenek,
- ceruzafogása nincs kialakulva,
- váltott kézzel rajzol.

Beszéd- és nyelvi fejlettség

A beszéd csak az emberre jellemző készség, mely megkülönböztet és egyedivé tesz bennünket a Földön élő más élőlényektől, de ez a készség önmagában nem velünk születik, normál körülmények között csak a feltételei adóttak. Ép beszéd kialakulásának a feltételei az ép hallás, ép beszéd-szervek, ép idegrendszer és a beszélő környezet (Kovács, 1998).

A beszéd szoros összefüggésben van a nyelvvel, hiszen a beszéd teszi lehetővé anyanyelvünk, vagy más nyelvek használatát. Az emberi képességek összetett rendszert alkotnak, melyek döntően befolyásolják egymást. A mozgás kihat a beszéd fejlődésére, míg a beszéd alapozza meg és fejleszti az önálló gondolkodást (Vekerdy, 2001).

Az anyanyelv használata teszi lehetővé a kommunikációt, az érzelmek, akarat, vélemények, gondolatok közvetítését, valamint ez biztosítja a tanulás folyamatát, hiszen nyelvhasználat nélkül nincs tanulás. Ezért is fontos, hogy az óvodás gyermek beszéde és nyelvi fejlettsége életkorának megfelelő szintjén működjön, hiszen a gyermek iskolakészültségét ez a képességterület is döntően befolyásolja. Az ép beszédfejlődés egyik feltétele, az emberi beszélő környezet megléte, ezért nagyon fontos a szülők szerepe abban, hogy ezt a tényt felelősséggel kezeljék. Napjainkban tapasztalható, hogy egyre kevesebb időt szentelünk egymás meghallgatására, meghitt beszélgetésekre, szóbeli kommunikációra, pedig a gyermekek beszéd-megértését, beszédét, illetve nyelvi képességét ezek a tartalmas együttlétek alakítják, fejlesztik. Minél bőségesebb és gazdagabb a gyermek szókinccse, annál választékosabb, árnyaltabb, kifejezésekben tartalmasabb lesz a nyelvi kifejezőkészsége, s ez hatással lesz az értelmi képességeire is.

A gyermekek beszéde különböző mértékben fejlődhet, minden gyerek más és más. Van, aki korán elkezd beszélni, van, aki csak kétéves korától kezd el. Ha a gyermek 3 éves korára sem beszél, a szülő mielőbb forduljon logopédus szakemberhez.

A logopédus az adott év augusztus 31-ig 3. életévüket betöltött gyerekeknél a beszéd megindulását, a nyelvi fejlettséget szűri, az 5. életévüket betöltött gyerekeknél az artikulációt, nyelvi képességet, valamint olvasás- és íráskészültséget, melyek kötelező szűrővizsgálatok minden gyermek esetében (15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet).

A pöszeség a gyermek 5 éves koráig élettani jelenség is lehet, viszont az ötéves korra rögzült hangcserék (pl. a gyerek a S hang helyett SZ hangot ejt a beszédében), illetve a torzítások már beszédhibának számítanak,

ilyenkor a szülőnek logopédushoz kell fordulnia a gyermek logopédiai ellátásával kapcsolatban. Fontos, hogy a beszédhibát akár élettani, akár be-
rögzült ne javítgassa a szülő a gyermekénél, viszont mindig türelemmel és tisztán kiejtett hangokkal beszéljen hozzá. A logopédiai ellátás folyamán a hangcserék oldása, a köznyelvi ejtésnormának megfelelő hangok kialakítása fontos feladat az érintett gyermekek esetében, hiszen az a gyermek, aki hangokat cserél fel a beszédében, az az olvasásában és az írásában is fel fogja cserélni, ezért ebben az esetben ne legyünk türelmetlenek és ne siettessük az iskolakezdést. Konzultáljon a logopédussal gyermeke logopédiai terápiájának előrehaladásáról, és ha szükséges, és ha a lehetőségek is megengedik, inkább maradjon a gyermek még egy évet az óvodában.

Mire figyeljünk?

- Milyen a gyermek beszéde? Érthető? Kiejtésében felcseréli a hangokat (pl. róka helyett jókát mond), vagy kihagyja (pl. róka helyett óka), esetleg torzíja (pl. a két fogsor közé helyezett nyelvvel képzi a „SZ” hangot)?
Beszédében hangbetoldások (pl. *labda helyett labada*), hangsorrend-cserék (pl. *labda helyett ladba*), nem normatív hasonulások (*hasonulás hiánya: pl. egérrel helyett egérvel*) fordulnak elő, esetleg szótöredékeket (pl. *kalapács helyett kala*) használ? Beszéde nazális (orrhangú), vagy akadozó (dadogó), vagy gyors (hadaró)? Beszéd közben a hangszíne folyton rekedt?
- Tud-e önállóan mondókát, vagy verset elmondani? Eseményképről tud-e mondatokat alkotni, vagy csak tömondatokat, szavakat használni? Gondolatait önállóan ki tudja-e fejezni mondatokban, vagy csak kérdésekre válaszolva kommunikál? A kérdésekre adott válaszai adekvátak, vagy nem értelemszerűek? Mondatalkotásában rendeltetésszerűen használja-e a toldalékokat (jeleket, ragokat, képzőket)?
- Az utasításokat megérti-e? A beszélgetések alkalmával sűrűn visszakérdez-e? Gyakran mást hall a szülő által mondottak helyett? Megérti-e a halk beszédet?
- Ismeri-e a főfogalmakat pl. gyümölcsök, zöltségek, állatok, járművek stb.? Tud-e a főfogalmak alá tartozó szavakat felsorolni? A környezetben lévő használati tárgyakat, illetve cselekvéseket meg tudja-e ne-

vezni? Ismeri-e a névutókat pl. alatt, fölött, mellett, között, előtt stb. Ismeri-e az évszakokat?

- Tud-e mondatokat utánunk ismételni úgy, hogy a tartalma és a szerkezete viszonylag pontos legyen? Az általunk elmondott rövid mesének a tartalmát el tudja-e mondani? Szívesen hallgat-e mesét, vagy inkább elvonul és nem kíváncsi rá?
- Meg tudja-e különböztetni jelentésük alapján azokat a szavakat, amelyek egy hangban térnek el egymástól, vagy egy jelentéshez társítja mindkettőt pl. kenyér-kényér, málna-bálna, fonal-vonal, gép-kép stb.? Tud-e szavakat mondani egy-egy kijelölt hanggal kezdve pl. kígyóhanggal, SZ hanggal kezdődő szavakat?

Hogyan fejleszthető?

- A beszédhiba esetén a logopédus javaslatai az irányadók.
- Gyakran beszélgessenek a gyermekkel. A témákat a mindennapi életből is meríthetik, pl. az utcán sétálva, vagy kirándulások alkalmával beszélgessenek a látottakról, vagy ha otthon együtt tevékenykednek a konyhában, beszéljenek a cselekvésekről, teendőkről stb.
- Mondjanak meséket, majd beszéljék meg a mesében történeteket. Találjanak ki saját meséket a gyermekkel közösen.
- Szókincsbővítés:

Labdajátékkal főfogalom bővítése, vagy főfogalom megnevezése:

Utasítás: *Kapd el a labdát, és mondj egy gyümölcsöt!*

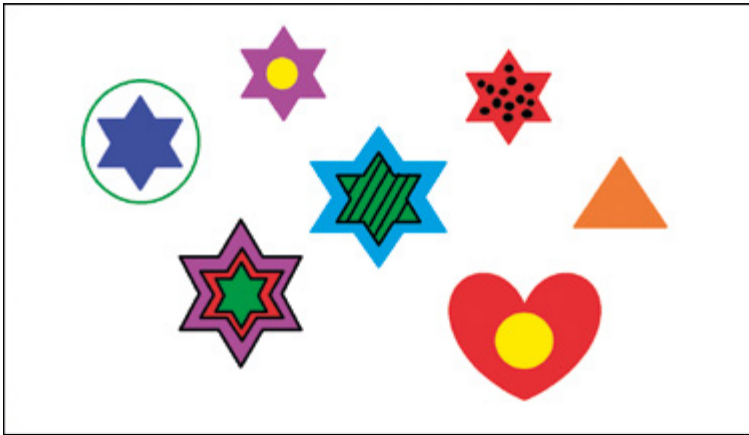
Kapd el a labdát, és mondd meg a közös nevüket (ló, süni, liba)!

- Ellentétes jelentésű szavak gyűjtése:
Mondd az ellenkezőjét!: pl. Nem lassú, hanem gyors. Nem kövér, hanem... stb.
- Tick... Tack... Bumm: játékboltban beszerezhető játék. Tartalma: témákból álló kártyakészlet és egy játékbomba. A játék szabálya szerint a húzott kártya témájának megfelelően kell szavakat felsorolni egyenként, akinél a játékbomba felrobban, az kiesik a játékból, az utolsó bennmaradt nyer.

- Meghatározott témakörbe tartozó szavak gyűjtése. Pl.: ünnepek (Húsvét, Téliapó, Karácsony), évszakok (nyár, ősz, tél, tavasz), fontosabb események (születésnap, nyaralás), vagy tevékenységek (főzés, kertészkedés) stb.
Tél: *Milyen az idő télen? Mondd el! Milyen ruhákat viselünk télen? Sorold fel? Milyen téli játékokat ismersz? Milyen ünnepek vannak télen? stb.*
- Rokoni értelmű szavak gyűjtése: megy, ballag...
Keressünk hasonló jelentésű szavakat!
- Történet alkotása képekről: Mesekönyvek képeiről önálló mondatalkotással elmondható röviden a mese tartalma, vagy eseményképről történet alkotható néhány mondatban.
- Beszédmegértés fejlesztése:
 - A gyermek a szülő utasításait hajtja végre. Ezek az utasítások kezdetben rövidek legyenek. Pl. *Tedd a labdát a felső polcra!* A cselekvés sikeres végrehajtása után a következő utasítás két cselekvést is tartalmazhat. *Nyisd ki a táskát, és tedd bele a könyvet!* Fokozatosan bővíthetjük pl. három-négy cselekvést tartalmazó mondatokra. Fontos, hogy az instrukciók a gyermek sajátosságaihoz és képességeihez igazodjanak. Figyeljünk a gyermekekre, hogy ne legyen számára a feladat megerőltető!
 - Játék az építőkockákkal:
Utasítás: *Tedd a sárga kockára a kék kockát! Legyen a sárga kocka mellett egy zöld tégl!...stb.*
 - Találós kérdések: Sok találós kérdés található pl. *Főfai Attiláné: Neked is van nekem is van...?* – találós kérdések, *Puedlo Kiadó, Debrecen* című könyvében.
 - Ha szükséges segítsék a gyermeket a kitalálásban közös értelmezéssel.
 - A hallott mondat értelmezése:
Utasítás: *Mutasd meg, mire gondolsz!*
 1. Narancssárga háromszög.
 2. Fekete pöttyös, piros csillag.
 3. Sárga kör van a lila csillagban.
 4. Belül sötétkék csillag van, kívül zöld karika.

5. Piros szívben sárga kör van.

6. A közepén zöld színű, csíkos csillag van.

6. ábra

- Beszédészlelés fejlesztése:

- Papagájjátékok

Szóismétlés:

Utasítás: *Hallgasd meg, amiket mondok, majd ismételd meg, mint a papagáj!* Kezdetben elég három szó, majd később lehet négy-öt szót is mondani egyszerre. Olyan szavakat mondjunk, amiket a gyermek ismer és használ. Érthetően, nyugodt tempóban ejtsük ki a szavakat.

Mondatismétlés:

Utasítás: *Mondd utánam, mint a papagáj!* Pl.: *A majom megette a banánt.*

A gyík a kövön napozik. A kígyó a bokrok alatt kúszik. stb. Egyszerre egy mondatot mond a szülő, amikor befejezte, a gyermek megismétli. Utána jön a következő mondat, és így tovább.

- „Keresd meg az órát!”

A szülő egy hangosan ketyegő órát rejt el a szobában, amit a gyermek megkeres.

- Környezetünk hangjai:

Különböző hangokat hallatunk az okostelefonról, melyeket a gyermek kitalálhat. Pl. állatok hangja (házi állatok, vadállatok), az

utca hangja (autó, duda, sziréna stb.), az otthonunkban lévő hangok (daráló, mosógép, teafőző stb.), hangszerek hangja (zongora, hegedű, dob stb.).

– „Erre csörög a dió” (népi játék):

A gyermek szemét bekötjük egy sállal, vagy kendővel, ő lesz a hunyó. A szülők mondják, hogy *„Erre csörög a dió, arra meg a mogyoró.”* A hunyó feladata a hangok irányába menni, és megfogni valakit, akit megfog, az lesz a hunyó.

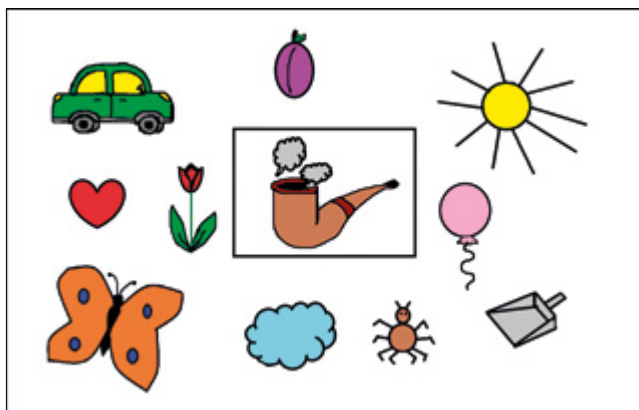
– „Szókeresők”:

- A szülő szavakat sorol. A gyermek adott szóra tapsol. Pl.: *Tap-solj egyet, ha meghallod a kutya szót!*
- A szülő mesét mond. A gyermek a meséből hallott, adott szóra dobbant egyet a lábával, vagy koppint egyet kanállal, vagy megszólaltat egy hangszert (csörgődob, triangulum, xilofon). A lehetőségeket lehet bővíteni, hogy változatosabbá tegyük a játékos tevékenységet.

Utasítás: *Üss a csörgődobra, ha meghallod a meséből a juhász szót!*

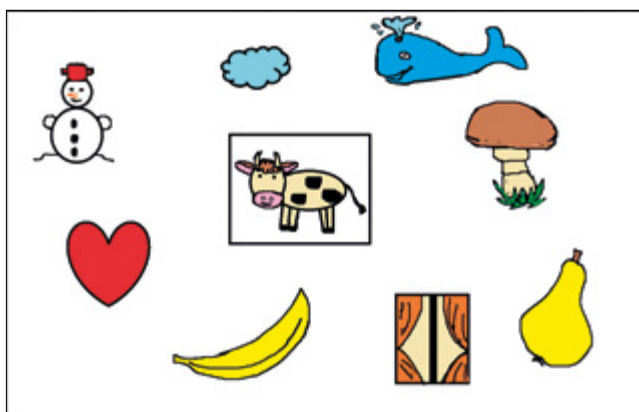
– „Hangkeresők”:

- A szülő izolált hangokat mond egymás után. Fontos, hogy a beszédhangokat ne az ABC szerinti nevén hangoztassuk, illetve ne tegyünk a hangokhoz társított hangot sem. Pl.: a S hang ne legyen ES hang, és ne legyen SÖ hang sem, csak S, vagy a M hang ne legyen EM, vagy MÖ, csak M hangot ejtsünk. Utasítás: *Ugorj egyet, ha meghallod a kígyó SZ hangját!* (Felsorolt hangok: T, K, S, CS, SZ, N, SZ, P, L, SZ, SZ, B stb.)
- „Hallod a kígyó Sz hangját?”
A szülő szavakat sorol fel. Utasítás: *Ha hallod a kígyó SZ hangját abban, amit mondok, akkor emeld fel a kezed!*
- A „pöfékelő pipa” (P) hangjának keresése:
A szülő megnevezi a képek nevét, a gyermek pedig ceruzával köti a megfelelő képeket a pipához. Utasítás: *Mondom a kép nevét, ha hallod benne a pipa (P) hangját, akkor kösd a képet a pipához, ha nem hallod, akkor ne kösd oda!*

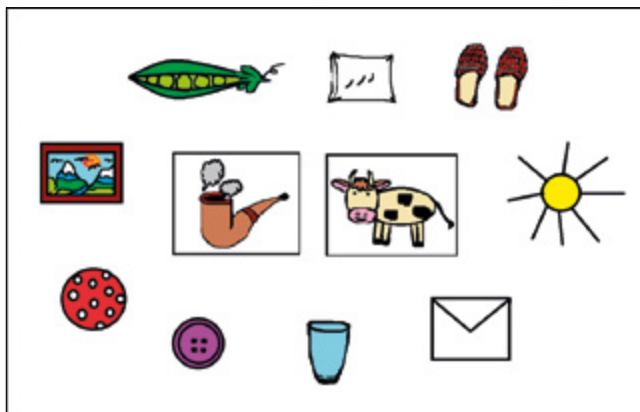
7. ábra

- A „boci” (B) hangjának keresése:
A szülő megnevezi a képek nevét, a gyermek pedig ceruzával köti a megfelelő képeket a bocihoz. Utasítás: *Mondom a kép nevét, ha hallod benne a boci (B) hangját, akkor kösd a képet bocihoz, ha nem hallod, akkor ne kösd oda!*

8. ábra

- A „pipa” (P) és a „boci” (B) hangjának hallási differenciálása:
Zöngétlen és zöngés hang hallási megkülönböztetése.
A szülő megnevezi a képek nevét, a gyermek pedig ceruzával köti a megfelelő képeket a pipához, vagy a bocihoz. Utasítás: *Mondom a kép nevét, ha hallod benne a boci (B) hangját, akkor kösd a képet a bocihoz, ha a pipa (P) hangját hallod benne, akkor a pipához kösd!*

9. ábra

– „Szógyűjtők”:

Megadott hanggal kezdődő szavakat kell gyűjteni.

- „Mit szállít a kisvonat?” (A kisvonat hangja S, ezért S hanggal kezdődő szavakat kell gyűjteni. Pl.: sapka, sál, sámli, sonka, saláta, sisak stb.)
- „Mit vásárol a kígyó a boltban?” (A kígyó hangja a SZ, így SZ hanggal kezdődő szavakat gyűjtünk. Pl.: szalámi, számóca, szóda, szója, szeder, szendvics, szandál, szoknya stb.)

A hangkereső és szógyűjtő játékok már nehéz feladatok, ezért felhívjuk a kedves szülő figyelmét arra, hogy csak abban az esetben gyakorolják a gyermekkel, ha az nem megerőltető számára és sikerélményei vannak a játékban.

Kihez forduljon a szülő?

Nehézségek, problémák esetén forduljon bizalommal a pedagógiai szakszolgálat logopédusához, ha a szülő úgy tapasztalja, hogy gyermeke:

- nem beszél,
- beszéde nem érthető,
- beszédében szótöredékeket használ,
- orrhangon beszél,
- hadar,
- dadog
- kiejtésében felcseréli a hangokat, kihagyja, esetleg torzítja,
- beszédében hangsorrendcserék, hangbetoldások, nem normatív hasonulások fordulnak elő,
- hangszíne folyton rekedt, fátyolos.
- A gyermeknek szómegtalálási nehézsége van, nehezen találja meg az adott kifejezéseket, nehezen tudja a gondolatait szavakkal kifejezni.

Kognitív fejlettség

A kognitív fejlettségét a gyermeknek a megismerő funkciói, azaz a kognitív képességei határozzák meg. A megismerő funkciók közé soroljuk az észlelést, a figyelmet, az emlékezetet, a képzeletet, a gondolkodást és a beszédet (Oláh, 2006).

Az iskolaérettség szempontjából nagyon fontos, hogy a gyermek kognitív képessége életkorának megfelelő szinten működjön, hiszen ezek a funkciók alapozzák meg a tanulás folyamatának sikerességét.

A vizuális percepció (észlelés) segítségével tudja a gyermek a betűket felismerni, azonosítani, egymástól megkülönböztetni, majd a szövegben az egyes mondatokat, vagy lényeget kiemelni, a mondatokban az egyes szavakat, illetve a szavakban az egyes betűket megtalálni.

Az auditív észlelés határozza meg többek között az olvasás elsajátításában a hangok összevonását, azaz a betűk összeolvasásának készségét, az írásban az egymást követő hangok megfelelő sorrendű leírását, valamint a helyesírásban a hosszú és rövid magánhangzók és mássalhangzók időtartamának jelölését és a szótagolás eredményességét is (Gyenei és Szautnerné, 1995).

A beszéd fontosságáról az előző témakörben volt szó, ezért itt már nem térünk ki rá.

A figyelem teszi lehetővé, hogy koncentráljon a gyerek az adott ismeretanyag megismerésére, elsajátítására, értelmezésére. Az emlékezet segítségével tudja tárolni az ismereteket, tapasztalatokat, majd a későbbiek folyamán újra felidézni azokat. A gondolkodás folyamatához az észlelés, emlékezet, figyelem és a beszéd megfelelő szintű működése szükséges, hiszen ezek együttes működése, alkalmazása határozza meg magát a gondolkodást. Az ember a problémákat a gondolkodás segítségével elemzi, értelmezi, oldja meg. A körülöttünk lévő környezet összefüggéseit a gondolkodás folyamata tárja fel. Tetteink, cselekvéseink következményét is ennek segítségével tudjuk felmérni (Oláh, 2006). A gyermek a gondolkodás segítségével képes pl. a matematikai feladatokat megoldani a matematika órán, valamint hosszabb fogalmazásokat írni magyar órán, vagy időrendbe sorakoztatni a napokat, heteket, hónapokat, éveket, évszakokat, eseményeket, de nemcsak a tanulásban támaszkodhat gondolkodására, hanem a mindennapi tevékenységekben, élethelyzetekben is. A tanult szabályokat a gondolkodásunk segítségével dolgozzuk fel, alkalmazzuk akár a viselkedésünkben, akár a társasjátékokban.

A kreativitás a gondolkodás magasabb szintű működése, amikor valami újat, egyedit találunk ki. A tehetséges gyermekek egyik fontos és kiemelkedő ismérve a kreativitás.

Mire figyeljünk?

- A gyermek tud-e otthon, vagy az óvodában tanultak közül mondókat, verseket, dalokat felidézni, vagy többszöri ismétlések ellenére is sikertelen ezek memorizálása?
- Képes-e a gyermek kirándulások élményeit, vagy a mindennapokból szerzett tapasztalatokat, eseményeket felidézni, elmesélni?
- A gyermek figyelmét hosszabb ideig is leköti egy-egy játékos tevékenység, mese hallgatása, feladatlap megoldása, rajzolás, vagy hamar kilép a helyzetből, a figyelme szórt, könnyen elterelődik?
- Megadott szabály szerint képes-e tárgyakat a többi közül kiemelni, vagy csoportosítani, szétválogatni? Pl. Utasításra vegye ki a többi tárgy közül a babát, vagy a sárga labdát, vagy válogassa szét színek alapján a logikai készlet elemeit, vagy csoportosítsa ezeket a formájuk szerint stb.
- Feladatlapon síkbeli formákat meg tud-e különböztetni egymástól, vagy megtalálja-e az egyformákat?
- A mesekönyvekben meg tudja-e mutatni a képek közül a megnevezett képeket, szereplőket, részleteket? A feladatlapon megtalálja-e a kusza vonalak mögé rejtett ábrákat, formákat, mint pl. a 15. ábrán elbújt bárányokat?
- Tud-e sorozatokat alkotni megadott szabályok szerint tárgyakból? Pl. színes pálcikákból két kék, egy piros szabálya szerint tudja-e tovább folytatni a sort a megfelelő pálcikák kirakásával? A síkban tud-e sordíszeket rajzolni, mint pl. a 17. ábrán?
- Tud-e a korának megfelelő elemből álló (pl. 12 darabos) puzzle-t kirakni? Feladatlapon az elkezdett rajzokat be tudja-e fejezni, tudja-e pótolni az egyszerű rajz hiányzó részeit (pl. a 16. ábra)? Tud-e feladatlapon pontrácsban rajzolt egyszerű mintákat átmásolni (pl. a 20. ábra)?

- Mesehallgatás után el tudja-e mondani a mese tartalmát úgy, hogy az összefüggő legyen és megfeleljen a történetek és az idő sorrendjének? Eseményekről (legyen az meséből, a mindennapokból hallott, vagy képről alkotott) le tudja-e vonni az ok-okozati összefüggéseket? Le tudja-e vonni egy mese tanulságát? El tudja-e mondani miért járt pórul a mese szereplője?
- Tud-e kérdéseket feltenni? Képes-e életkorához illő problémás helyzeteket megoldani, ha nem, kér-e segítséget? Ha nem tud kirakót, vagy legót összerakni, kér-e segítséget a szülőktől?

Hogyan fejleszthető?

- Emlékezet és figyelem fejlesztése:
 - „Mi változott?” játékok:
 - A lakás egyik helyiségében (pl. a gyerekszobában) mindent alaposan megfigyel a gyermek, majd kimegy. A szülők változtatnak a berendezésen (pl. a széket másik helyre teszik, vagy kinyitják az ablakot, vagy a polcról az ágyra teszik a könyveket stb.), lényeg, hogy eleinte látványos, de egyszerű dolgokat változtassanak meg, melyek könnyen észrevehetőek. Kis idő múlva visszatér a gyermek, és mondja el, hogy mi változott meg a szobában.
 - Egymást kell megfigyelni alaposan, majd megmondani mi változott meg a külsőnkön. Ezt párban is lehet játszani. A gyermek megfigyeli a szülőt, majd elfordul, addig a szülő megváltoztat valamit magán, pl. leveszi a szemüvegét, vagy kibontja a feltűzött haját, vagy kifűzi a cipőjét, vagy átrakja az óráját a másik kezére, vagy kiveszi a füléből az egyik fülbevalót stb. Egyszerre csak egy dolgot változtassunk! A gyermek visszafordul, és kitalálja a változást, majd csere. A szülő fordul el és a gyermek változtat magán valamit, amit a szülőnek kell kitalálnia.
 - Játékokat rakunk egymás mellé, majd megkérjük a gyermeket, hogy hunyja be a szemét. Egy játékot elveszünk a többi közül, és elrakjuk. A gyermek kinyitja a szemét és kitalálja, melyik játék tűnt el.

– Memória játék:

Memória kártyával lehet játszani. Ezek a boltokban is beszerezhető kártyák, de a gyermekkel együtt közösen is elkészíthetik. A kártyákon lehetnek állatok, vagy mesefigurák, vagy mértani formák stb., a lényeg, hogy minden képből kettőnek azonosnak kell lennie, melyek párt alkotnak. A játékszabály szerint párokat kell gyűjteni. A kártyákat összekeverjük, majd sorokba rendezve, lefordítva lerakjuk. A játékosok egymás után következnek, aki soron van, az kettő lapot felfordít úgy, hogy minden játékos jól láthassa, ha a két kártya egyforma, akkor a pár a fordító játékosé, és újra ő fordíthat két lapot, ha nem egyforma, akkor a soron következő játékos következik. Az nyer, aki a legtöbb párt gyűjtötte össze.

– „Találd ki, mi van a kendő alatt?”:

Apró méretű játékokat rakunk a szőnyegre, pl. baba, kisautó, kislabda, plüss maci, kocka. A gyermek megnevezi, és jól megfigyeli a tárgyakat, majd kendővel letakarjuk. Emlékezetből elmondja, hogy milyen tárgyak vannak a kendő alatt. Ha nagyobb méretű játékokat teszünk a szőnyegre, akkor takaróval is letakarhatjuk. Figyeljünk arra, hogy a feladat ne legyen megerőltető a gyermek számára, egyszerre 5-6 tárggyal játsszuk! Csak akkor nehezítsük a feladatot a tárgyak számának növelésével, ha a gyermek így is sikerélményhez jut.

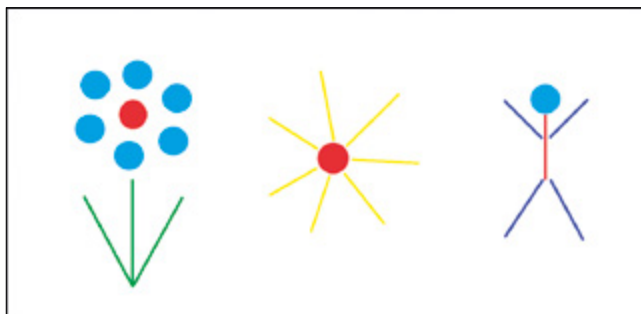
– Építőkocka:

Néhány építő elemből építsünk egyszerű tornyot, vagy hidat, vagy házat. Kérjük meg a gyermeket, hogy ugyanazt rakja ő is ki az építőkockákból. Ha sikeresen elkészült az alkotás, akkor a gyermek ugyanazt emlékezetből is kirakhatja újra.

– Ábrák kirakása korongokból és színes pálcikákból:

Utasítás: *Rakd ki ugyanazt az ábrát, amit a képen látsz!*

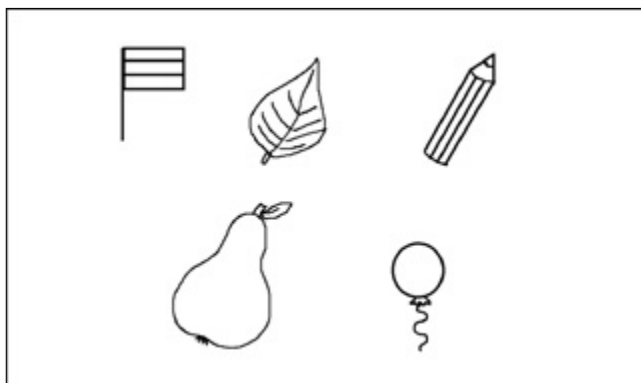
Eszközök: korongok és színes pálcikák. Az eszközöket lehet helyettesíteni más eszközökkel pl. a korongokat gombokkal, vagy üdítő kupakkal, a pálcikákat szívószál, vagy hurkapálca darabokkal. Ugyanazt az ábrát másodszor is ki lehet rakni emlékezetből.

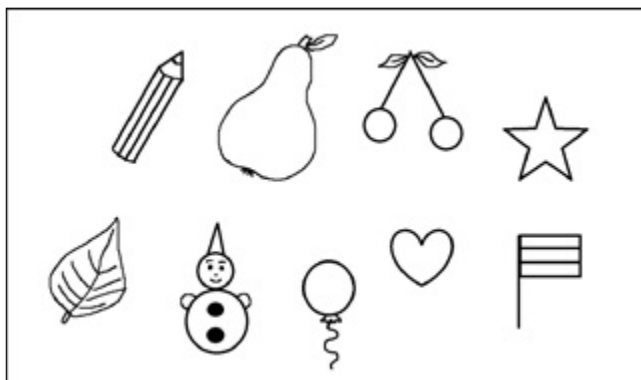
10. ábra

– „Jegyezd meg a képeket!”:

A felső képet (11. ábra) megmutatjuk a gyermeknek. Közösен megnevezzük a képeket, majd megkérjük a gyermeket, hogy jól figyelje meg, majd lefordítjuk a lapot. Adunk egy másik feladatlapot a gyermeknek az alsó képet (12. ábra), melyen több képet találunk. A gyermek feladata, hogy a képek közül (12. ábrán) karikázza be, vagy színezza ki emlékezetből az előző feladatlapon látott képeket.

11. ábra

12. ábra

- Vizuális észlelés fejlesztése:

- Alakállandóság fejlesztése:

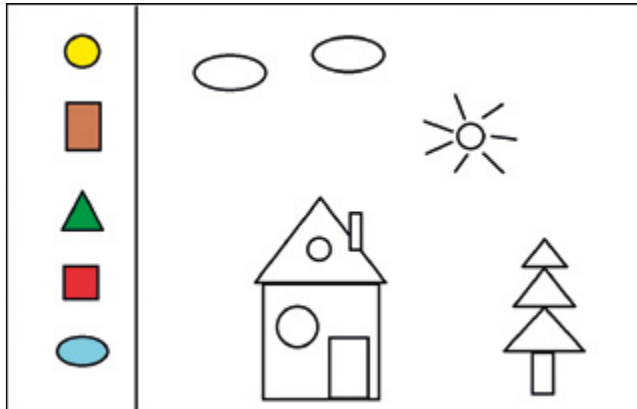
- „Formakereső”

Építőkockákból az adott forma kiválogatása. Pl.: Utasítás: *Válogasd ki a téglákat! Most válogasd ki a kockákat!*

Logikai készletből adott forma kiválogatása. A logikai készlet boltban beszerezhető. A játék kör, háromszög, négyzet formájú műanyag lapokat tartalmaz. Pl.: Utasítás: *Válogasd ki a háromszögeket!*

- „Formaszínezők”

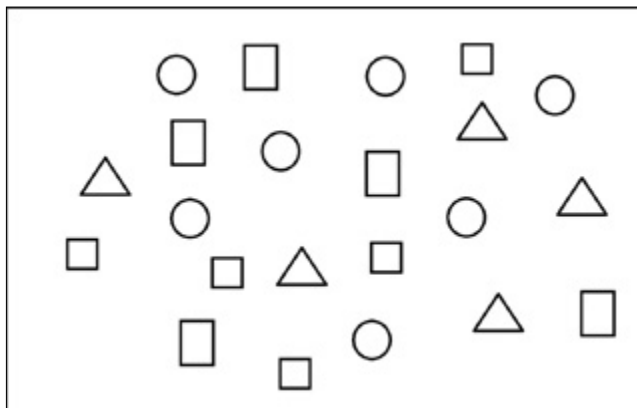
A feladatlapon megbeszélik a formákhoz rendelt színeket, és a gyermek annak megfelelően színezi.

13. ábra

A feladatlapon a szülő elmondja a formákhoz rendelt színeket, és a gyermek annak megfelelően színezi.

Utasítás: *Színezd ki a köröket pirosra! stb.*

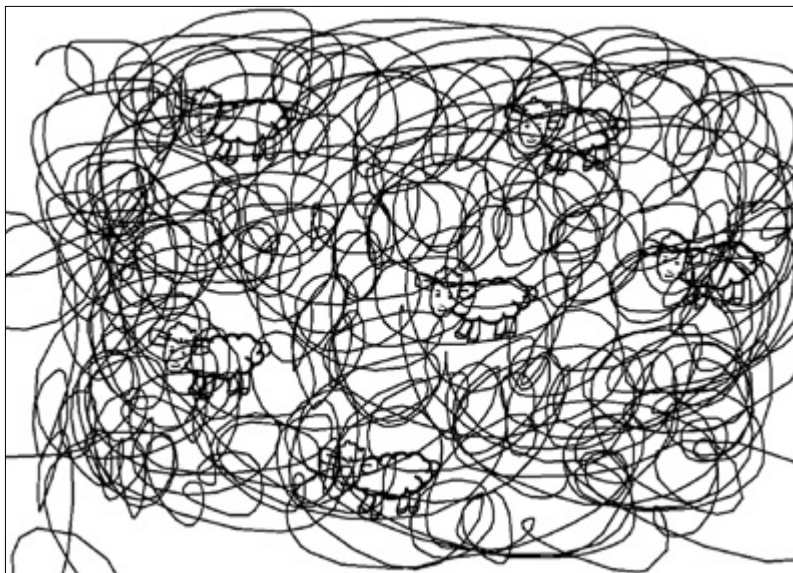

14. ábra

– Alak-háttér viszonyának fejlesztése:

- „Bújócska”

Utasítás: *Keresd meg a vonalak mögé bújt bárányokat és színezd ki! Hányat találtál? (A megoldás 6 db.)*

15. ábra

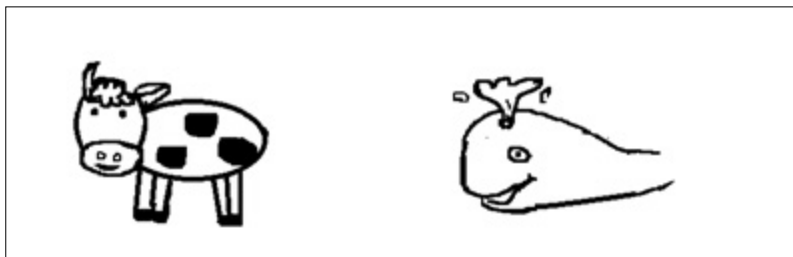
– Rész-egész viszonyának fejlesztése:

- „Mesekockák”

Különböző mennyiségű kockából álló és változatos mesetörténetet ábrázoló változatokban beszerezhető játék. A kockákat úgy kell összeilleszteni, hogy azok egy egységes képet alkoszanak.

- Puzzle kirakók

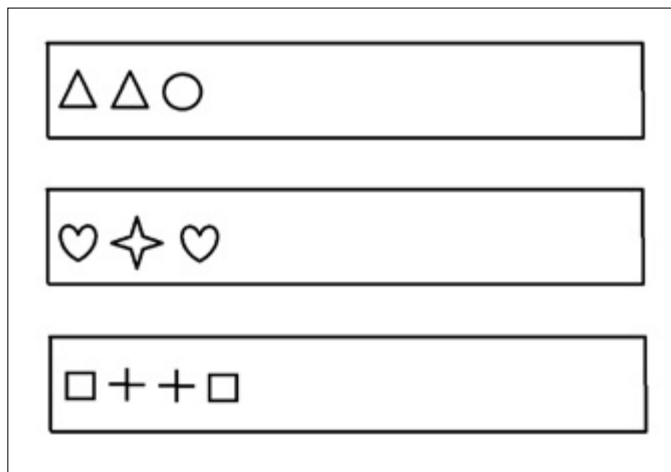
- „Pótold a hiányzó részeket!”

16. ábra

– Sorrendiség fejlesztése:

- Játék a termésekkel
Termésekből megadott sorrend alapján sordísz kirakása.
Pl.: három makk, két gesztenye, három makk stb. Utasítás:
Folytasd a sort!
- Gyöngyfűzés
Megadott minta fűzése gyöngyökből, így nyaklánc és karkötő is készíthető.
- Gyurmázás
Gyurmából is lehet különböző sormintákat kirakni sütemény-kiszúróval.
- „Csináld utánam!”
A szülő mutat háromféle egyszerű mozgást, a gyermek megfigyeli, majd utánozza. Utasítás: *Csináld utánam!* Pl.: guggol, áll, két lábon ugrik.
- „Folytasd a sort!”
 - Színes pálcikákból, korongokból,
 - színes falevelekből,
 - építőkockákból,
 - nyomdák lenyomatából is lehet különböző sordíszeket alkotni.
- „Folytasd a sorozatokat!” *Rajzolj!*

17. ábra

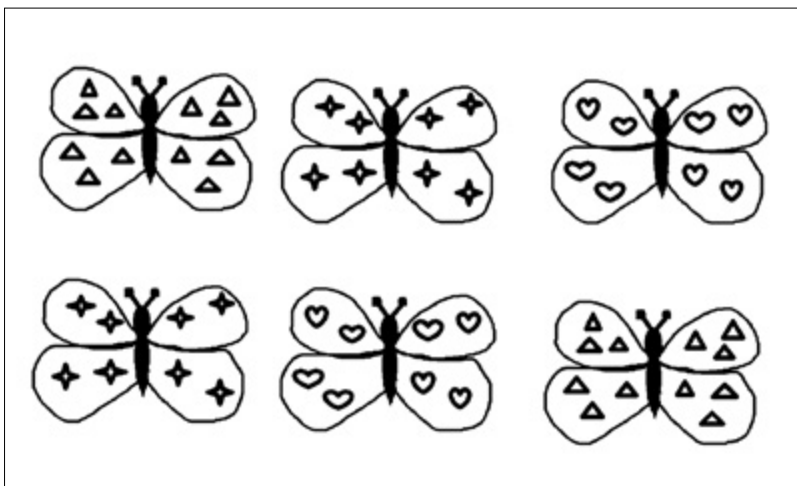
– Azonosság és különbözőség fejlesztése:

▪ Azonosság:

„Keressük meg a párját!”

Otthon a család közösen pakolhat gyermekével a cipős-, illetve a ruhásszekrényben. Utasítás: *Keressük meg mindenki cipőjének a párját, és rakjuk rendbe! A kesztyűk és zoknik párját is lehet egyeztetni.*

▪ „Kösd össze az egyforma lepkéket!”

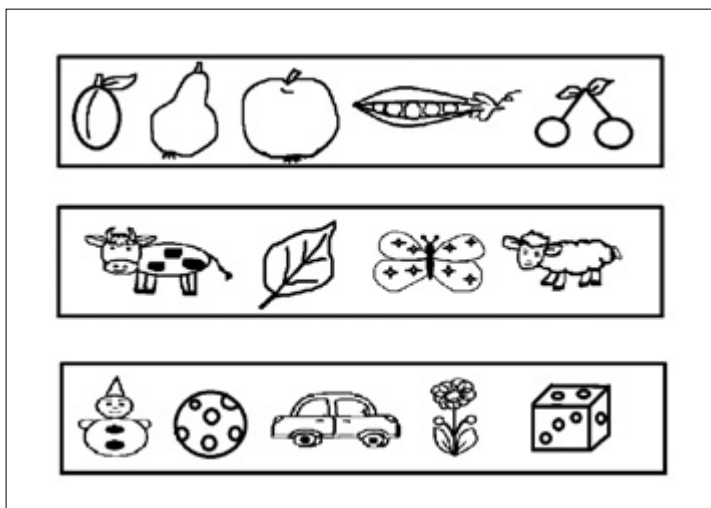
18. ábra

▪ Különbözőség:

„Melyik a kakukktojás?”

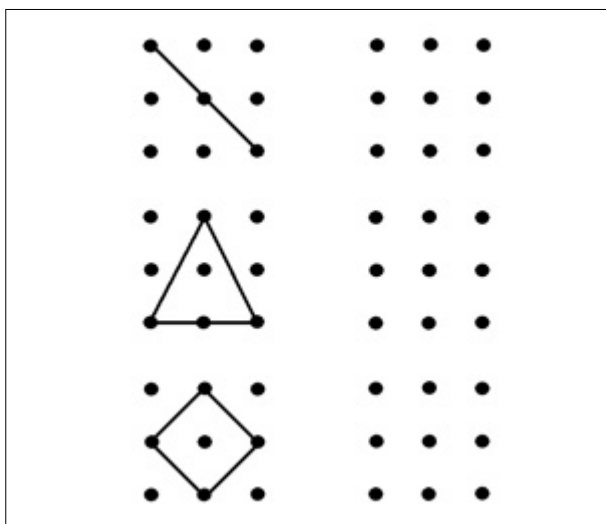
Néhány gyümölcsöt kirakunk a konyha asztalára és közé tesszünk egy zöldséget. Pl.: narancs, alma, banán, hagyma, körte. Megkérdezzük a gyermektől. *Melyik nem illik a többi közé? (hagyma) Miért?* (Mert zöldség.) Lehet másféle halmazokat alkotni otthoni tárgyakkból, és egy olyat közé tenni, ami másik halmazba, csoportba tartozik.

- „Melyik nem illik a sorba?" *Miért? Színezd ki!*

19. ábra

- Térbeli viszony fejlesztése:
Kösd össze a jobb oldalon a pöttyöket a bal oldali minta szerint!

20. ábra

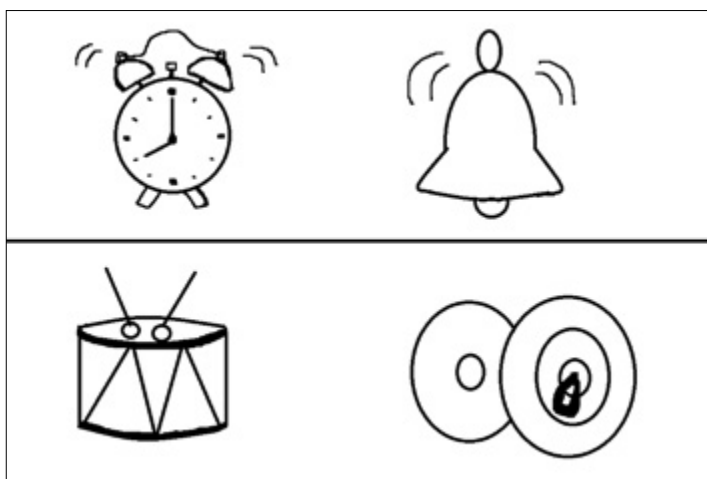
- Auditív észlelés fejlesztése:

„Találd ki, melyik hangját hallod!”

A képen látható eszközök hangját okostelefonról, vagy számítógépről is megszólaltathatjuk.

Utasítás: *Tedd arra a képre az ujjad, amelyiknek a hangját hallod!*

(Először az óra vagy a csengő hangjának meghallgatása után választ a gyermek a kettő közül, majd a két hangszer következik, a dob vagy a cintányér.)

21. ábra

A beszéd-, és nyelvi képességet fejlesztő feladatok egyben auditív észlelést fejlesztő feladatok is. Ezekről az előző témakörben már említést tettem.

- Taktilis észlelés fejlesztése:

„Találd ki, mi van a zsákban!”

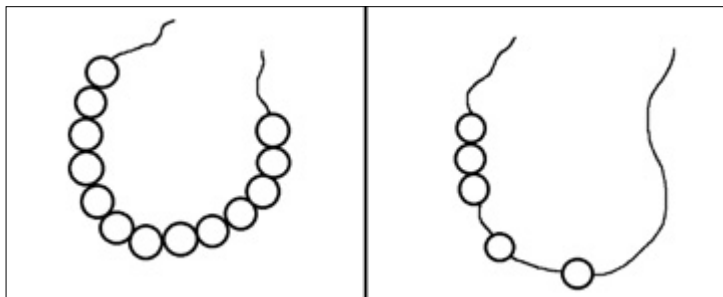
Egy zsákban néhány tárgyat rejtünk el. A gyermeknek tapintás útján kell a tárgyakat kitalálnia, úgy hogy nem nézhet a zsákba. A zsákban lévő tárgyak pl.: kulcs, műanyag pohár, kisebb méretű labda, kanál.

- Gondolkodás fejlesztése:

- A szókinszbővítő és szógyűjtő játékok, feladatok is ide tartoznak, melyeket az előző témakörben már említettem.
- Rakjon rendet a szobájában, pakolja el önállóan a játékait, akár porszívózhat is.
- Önálló alkotások létrehozása. Pl. gyurmából készült, vagy festett, rajzolt, játékelemekből, homokból épített alkotások.

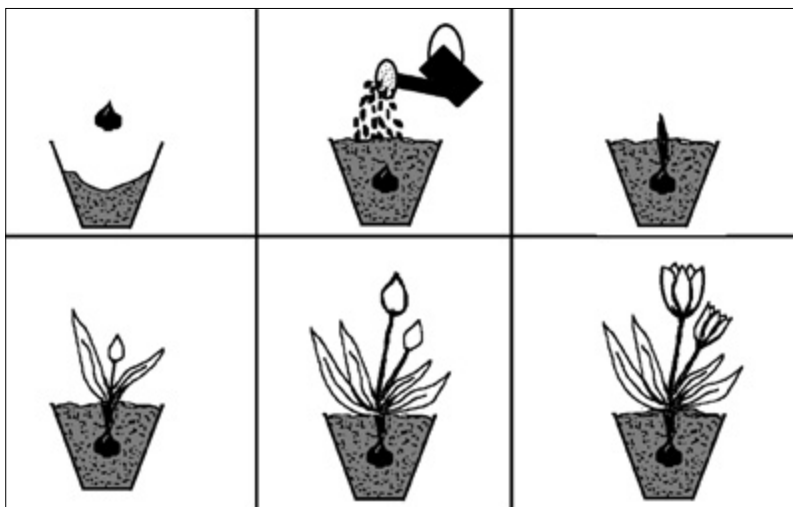
– Időrendi sorrend:

- Utasítás: *Melyik kép történhetett előbb az egymás mellett lévő két kép közül? Jelöld meg! Miért azt jelölted meg? Mondd el!*

22. ábra

- Utasítás: *Meséld el, mi történik a képsorokon!*
Ha a gyermek elmondta a történeteket, utána ki lehet vágni a képeket, összekeverni, majd önállóan újra sorba lehet rendezni.

23. ábra

Kihez forduljon a szülő?

Nehézségek, problémák esetén forduljon bizalommal a pedagógiai szakszolgálat gyógypedagógusához, fejlesztőpedagógusához, ha a szülő úgy tapasztalja, hogy gyermeke:

- rövidebb verseket, mondókákat, dalokat többszöri elisméltések, gyakorlások ellenére sem tudja emlékezetében megtartani és felidézni,
- figyelme szórt, könnyen terelődik, semmi nem köti le hosszabb időre,
- nem ismeri fel a színeket.
- A gyermek számára nehézséget jelent az azonos, különböző formák megtalálása.
- Gondot jelent a sorritmusok folytatása egyszerűbb szabályok esetén is.
- Az elmondott rövidebb mesék, történetek fontosabb szereplőit, cselekvéseit, történéseit nem tudja felidézni. Összefüggő mondatokat nehezen tud alkotni.
- A mesekönyvben nem tudja megmutatni a szülő által megnevezett képeket.

Forduljon bizalommal a pedagógiai szakszolgálat fejlesztőpedagógusához, gyógypedagógusához, abban az esetben is, ha a szülő úgy gondolja, hogy gyermeke tehetséges, bármely területen kiemelkedő teljesítményt produkál.

Számolási fejlettség

A számolás képessége az iskolában a matematika tantárgyához szükséges. A felnőttek világában pedig nélkülözhetetlen a mindennapjainkban a bevásárlásnál, a pénzbeosztásnál, a telefonszámok felidézésénél, a közlekedésnél pl. a távolságok meghatározásánál a tankolás, vagy jegyváltás miatt, valamint a helyi buszjáratokat, villamosokat is számokkal jelölik. A főzésnél és sütésnél is jó, ha ismerjük a különböző mértékegységeket a megfelelő mérésekhez, és még hosszasan sorolható, hogy mennyire meghatározzák a számok, mennyiségek, mértékek az életünket.

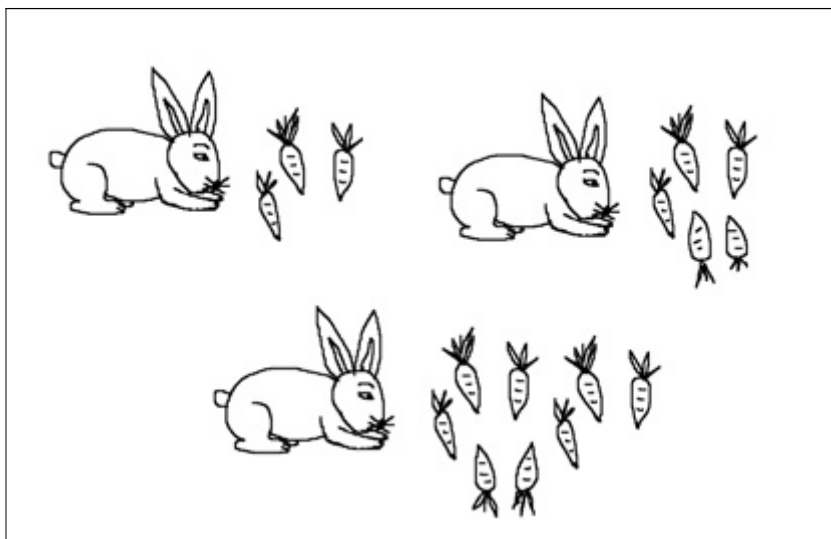
Az óvodás 5-6 éves gyermektől már elvárható, hogy tudjon 1-20-ig számlálni. Képes legyen az ujjait megszámlálni az ujjak kinyitásával meg egyező ritmusban. A társasjátékokban ránézésre tudja megmondani a dobókockán lévő pöttyök számát. Tudjon különbséget tenni a több és a kevesebb mennyiség között, valamint ismerje az ugyanannyi fogalmát.

Mire figyeljünk?

- Tud-e számlálni a gyermek folyamatosan 1-20-ig számok kihagyása nélkül?
- Képes-e megszámlolni az ujjait, vagy a testrészeit? Tud-e tárgyakat, játékokat megszámlolni?
- Ismeri-e a több, kevesebb, ugyanannyi fogalmát?
- A dobókockán látott mennyiséget tudja-e ránézésre, vagy megszámlolja? Meg tudja-e mutatni a kezén a kért mennyiséget? Pl.: *Mutass 5-öt, 3-at, 6-ot...!* Meg tudja-e nevezni a szülő kezén mutatott mennyiséget?
- Meghatározott tárgyakból 10-es számkörön belül, ki tud-e rakni annyit, amennyit mond a szülő? Pl.: *Rakjál ki az asztalra 5 korongot!*
- Ismeri-e a mértani formák közül a háromszög, kör, négyzet fogalmát? Tudja-e a formákat színük, vagy formájuk szerint csoportosítani?
- Sorritmust tud-e megadott szabály szerint folytatni? Pl.: három kék korong, egy piros korong, három kék korong stb.

Hogyan fejleszthető?

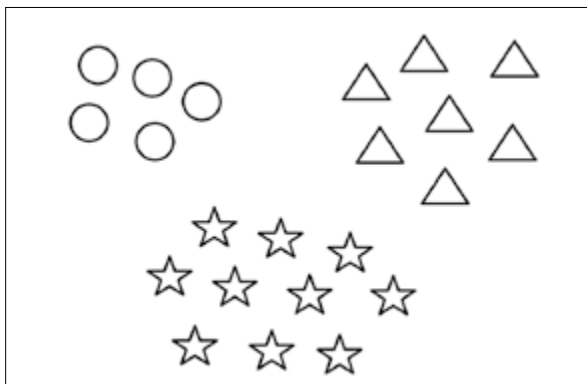
- „Számoljuk meg!”
A szülővel közösen számolják meg a gyermek játékeit, vagy az ujjait, vagy a konyhában a kanalakat, tányérokat stb. Majd kellő gyakorlás után önállóan számoljon a gyermek.
- „Csoportok”
 - Alkossanak csoportokat (halmazokat) tárgyakból különböző tulajdonságok szerint. Pl. Utasítás: *Válogassuk külön a mesekönyveket és a kisautókat! Számoljuk meg! Melyikből van több? Melyikből van kevesebb? Mit tegyünk, hogy ugyanannyi legyen? Mennyit vegyünk el belőle?*
 - Logikai készlet
Utasítás: *Vedd ki a készletből a nagy háromszögeket! Számold meg mennyi van belőle!*
- Társasjátékok
- Halmazok a síkban:
 - „Halmazok összehasonlítása becsléssel”
Utasítás: *Melyik nyuszi előtt van a legtöbb répa? Becsüld meg és színezd ki ezeket a répákat!*
Ellenőrzés: *Számold meg!*

24. ábra

Utasítás: *Melyik formából van a legkevesebb? Becsüld meg és színezd ki!*

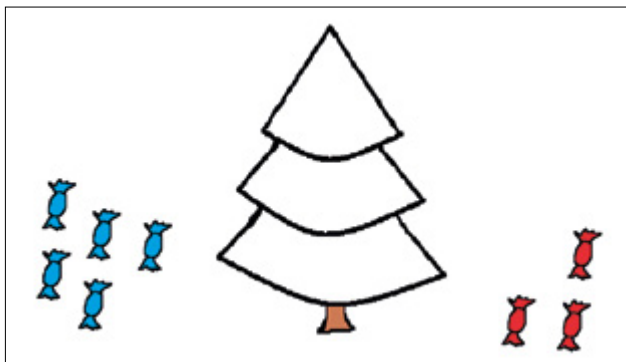
Ellenőrzés: *Számold meg!*

25. ábra

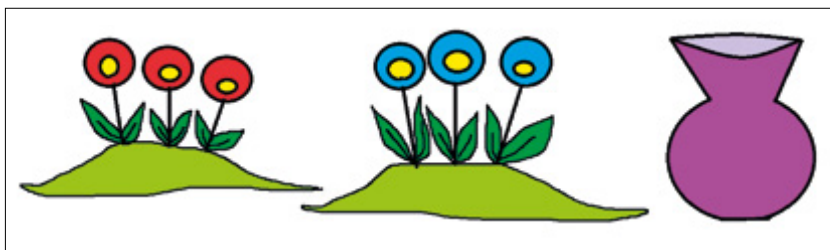
– „Halmazok egyesítése”

Utasítás: *Szaloncukrokkal díszítjük fel a karácsonyfát. 5 db kókuszos és 3 db karamellás ízű van. Ha mindet feltesszük, akkor hány szaloncukrot tudunk összesen feltenni a karácsonyfára? Rajzolj! Számold meg!*

26. ábra

Utasítás: *A kertben két helyen is nyílik virág. Ha leszedjük és vázába tesszük az összes virágot, hány virág lesz a vázában? Rajzolj! Számold meg!*

27. ábra

Kihez forduljon a szülő?

Nehézségek, problémák esetén forduljon bizalommal a pedagógiai szakszolgálat fejlesztőpedagógusához, gyógypedagógusához, ha a szülő úgy tapasztalja, hogy gyermeke:

- nem tud 10-ig számlálni,
- nem érti a mennyiségi relációkat (több-kevesebb-ugyanannyi),
- nem ismeri a dobókockán lévő mennyiségeket.
- 1-6-ig sem tudja megmutatni a kezén a kért mennyiséget.
- Nehézséget jelent a gyermek számára a halmazok alkotása egyszerűbb tulajdonságok alapján is.

Forduljon bizalommal a pedagógiai szakszolgálat fejlesztőpedagógusához, gyógypedagógusához, abban az esetben is, ha a szülő úgy gondolja, hogy gyermeke tehetséges, számolási képessége magasabb szinten működik életkorához képest.

Zárszó

Kedves Szülők!

Reméljük, hasznos tanácsokkal és játékos ötletekkel szolgáltunk Önöknek!

Ha bármi kérdés, vagy kétely merülne fel Önökben, forduljanak bátran és bizalommal a pedagógiai szakszolgálat szakembereihez! Higgyék el, érdemes!

Búcsúzóul fogadják sok szeretettel kortárs költőnk Aranyosi Ervin költeményét (Aranyosi, 2017. <http://versek.aranyosiervin.com/>).

Aranyosi Ervin: Tanácsok szülőknek

Dicsérd meg gyermeked, legyél büszke rája,
mert mikor így teszel, az őt inspirálja!
Nagyon fontos neki, ha te hiszel benne,
nélküled elárvult és hitetlen lenne!

Bátorítsd, adj erőt, légy a háttérében,
tudja, számíthat rád, mikor megkér szépen!
Ne korhold, ne bánts meg érzékeny szép lelkét,
bosszúsággal sose vond el a figyelmét.

Mutass neki példát, legyél példaképe,
s figyeld, hogy utána a nyomodba lép-e?
Pátyolgasd az álmát, hadd váltsa valóra,
s ne az álmaidról szóljon minden óra!

Ne teneked kelljen szépen megfelelni,
engedd őt a saját ösvényére lelni!
Nem arra született, hogy helyetted éljen,
hanem, hogy egy saját világot reméljen!

Tedd hát jó szülőként azt, ami a dolgod,
engedd, hogy hadd legyen felhőtlen és boldog!
Szeretetet adj hát, s engedd, hogy vezesse,
hagyd, hogy saját útját szabadon keresse!

Nem azért született, mert adósod neked,
s nem a tulajdonod a saját gyermeked!
Azért jött, hogy saját életét megélje,
boldogságát, jussát elvárja, remélje!

A te dolgod inkább, hogy megtanítsd a jóra:
emberiességre, támogató szóra!
Tudjon felelősen magáért kiállni,
mutasd meg, amit tudsz, hogyan kell csinálni!

Sose kösd rabláncra büszkén szálló lelkét,
légy a fényszórója, irányítsd figyelmét!
Tanulj te is vele, néha tanulj tőle,
s engedd hadd szaladjon időnként előre.

Vigyázz, ne add tovább szüleid hibáit,
ami neked is fáj, neki sem hiányzik.
Keress jobb megoldást, válasz könnyebb utat,
olyat, melyet szíved szeretettel mutat.

Felhasznált irodalom

- Aranyosi E. (2017) Tanácsok szülőknek
Letöltve: 2018. 11. 20.
URL: <http://versek.aranyosiervin.com/.../aranyosi-ervin-tanacsok...>
- Szabó P. (1985) Iskolás lesz a gyermekünk – Felkészítés az iskolára. Gondolat, Budapest.
- Forgács Zs. (2005) Irány a sulii! – Gondolatok az iskolaérettségről és az iskolaválasztásról. Dinasztia Tankönyvkiadó, Budapest.
- Gyenei M. – Szautner J.-né Szigeti G. (1995) A tanulási zavarok korrekciója kiskorúakban (Fejlesztő program). Axel Springer-Magyarország Kiadó Kft., Szolnok.
- Kovács E. (1998) Logopédiai jegyzet I. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest.
- Kuhn G. (2008) Dinamikus gyakorlatok az írás előkészítésére... hogy az írás, ne legyen sírás! Trefort Kiadó, Budapest.
- Oláh A. (2006) Pszichológiai alapismeretek. Bölcsész Konzorcium, Budapest
Letöltve: 2018. 11. 02.
URL: <http://mek.oszk.hu/05400/05478/05478.pdf>
- Pintérné Tasnádi Á. (2006) Mozgásfoglalkozások az óvodában – A Kovács-módszer alkalmazása. Trefort Kiadó, Budapest.
- Vekerdy T. (2001) Gyerekek, óvodák, iskolák. Saxum Kiadó Bt., Budapest.

Jogszabályok

2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről.
Letöltés ideje: 2020. 01. 06.
- net.jogtar.hu > jogszabály Köznevelési tv. - 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről .. Nemzeti Erőforrás Minisztérium (2012). Állásfoglalása a tankötelezettséggel kapcsolatos szabályokról – Tankötelezettséggel kapcsolatos rész. Magyarországon. Letöltve: 2018. 10. 10.
URL: <http://www.lurkovilag.hu/index.php?c=1371>
- 15/2013. (II. 26.) EMMI rendelet a pedagógiai szakszolgálati intézmények működéséről.
Letöltés ideje: 2018. 10. 20.
URL: <http://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1300015.emm>

KIADVÁNY SZÜLŐKNEK